

8. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992 р. № 15. стаття 190
9. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 4. ст.18
10. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення: Міжнародний документ від 28.06.1952. Відомості Верховної Ради України 2016 р. № 36. стор. 5
11. Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий): Міжнародний документ від 06.11.1990 № ETS N 139. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_651 (дата звернення 16.08.2019 року)
12. Європейська соціальна хартія (переглянута): Міжнародний документ від 03.05.1996. Відомості Верховної Ради України. 2007 р. № 51. стор. 2096
13. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої): Закон України від 14.09.2006 № 137-V. Відомості Верховної Ради України. 2006. N 43. ст.418
14. Про внесення зміни до пункту 2 Закону України "Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)": Закон України від 17.05.2017 № 2034-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 24. ст.279

УДК 34.01; 34.047; 342.72/.73

Мельник Я.Я.,
доктор юридичних наук,
провідний юрист Центру проблем імплементації
європейського соціального права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри державно-правових та загально-правових дисциплін
Київського університету права Національної академії наук України

ФЕНОМЕН ЖИТТЯ ЛЮДИНИ У ПОСТМОДЕРНІ ПРАВА АБО ГРАНІ СЮРРЕАЛІЗМУ ЙОГО ПРАВОВОЇ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ: АНТРОПОЛОГО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС

У статті проаналізовано феномен життя людини з точки зору стану постмодерну права. Доводиться залежність кризових асоціальних факторів та темпоральних граней життя людини на аксіологічну його цінність життя. Встановлено причинний зв'язок таких факторів із ре соціалізацією соціального права з постмодерністської точки зору. З'ясовано критерії антропологічної соціальної природи буття феномену права та права на життя. Вперше обгрунтовується позиція перебування права у призмі епохи сюрреалізму права.

Ключові слова: соціальне право, постмодернізм права, сюрреалізм права, право на життя, право на смерть, антропологія права, ресоціалізація

The article analyzes the phenomenon of human life in terms of postmodern law. The dependence of crisis asocial factors and temporal facets of human life on the axiological value of life is proved. These factors have been causally linked to the re-socialization of social law from a postmodern point of view. The criteria of the anthropological social nature of the existence of the phenomenon of right and right to life have been clarified. The position of finding the right in the prism of the era of surrealism of law is first substantiated.

Key words: social law, postmodernism of law, surrealism of law, right to life, right to death, anthropology of law, re-socialization

Актуальність теми дослідження. Феномен життя завжди зводився до необхідності пізнання його аксіологічного сенсу для людини в її бутті. З точки зору філософії права, феномен життя в онтологічному та аксіологічному значенні тісно пов'язаний із антропологічною парадигмою права. Адже саме у такому ключі і виникає можливість пізнати не стільки його зміст,

скільки вплив темпоральних меж його граней на феномен соціалізації людини протягом її життя. Темпоральні межі права та темпоральні межі життя людини – не одне і теж, проте не виключаючи одне-одне поняття. В ціннісному значенні феномен права людини, вочевидь залежатиме від мінливості тих факторів, що тісно пов'язані із якістю, способом, наслідками та формами життя, його соціальним та асоціальним змістом. Все це й виводить на перший план доміант спроможній забезпечувати пізнання буття життя, визначатиме не тільки вплив на інтерпретацію його як блага, простору, свободи, зрештою, як основоположної цивілістичної цінності, а й слугувати фактором до його припинення, власне – припинення життя.

Одним із таких фундаментальних факторів у праві є темпоральні грані соціалізації життя людини. Відтак, врахування темпоральних граней життя людини, як особливих обставин, чинників природного та об'єктивного характеру, дають можливість ставити питання про зміну суб'єктивного ставлення людини до нього в аксіологічному сенсі, а відтак, до викривлення правової реальності та відношення до такого права, права на життя.

Іншими словами, проблеми визначення впливу темпоральних граней життя людини на її соціалізацію повинні дати відповідь: чи дійсно ми на сьогодні маємо ситуацію із проявом постмодерну права, який продиктований деструктивною природою можливостей людини уявити інший зміст права, піддавшись на сюрреалістичні уявлення його ірраціональних можливостей?; чи, навпаки, у такому разі, відбуваються природні перехідні процеси переосмислення ролі права в розумінні його фундаментального феномену – права на життя? Якщо так, то життя люди у темпоральних його проявах/феноменах генетично демонструє грань, певну межу людини у її соціалізації?, – наслідок чого відбувається зміна аксіологічного сенсу життя людини, трансформація його як соціального блага? – то, так?, чи ні?

На нашу думку, дане питання є настільки проблемним, наскільки ми можемо взагалі збагнути вже не стільки сенс феномену життя, скільки властивостей права як такого. І чи дійсно, у такому разі ми здатні на визнання деструктивних правил, шляху, «карти» розвитку людини?

Для юристів – це питання постає насамперед у ключі співвідношення «граней закону» та «граней права», як граней позитивного, так і граней та меж природного права. Водночас, без усвідомлення сенсів останнього, ані смерті і її меж/меж на початках/ та сенсу, ані початку життя/і його сенсу/, а ні реальних законів зміни чи втрати життя – людина пізнати вочевидь не може. Це пояснюється його першоосновою в природі будь яких речей. Тому принагідно мати на увазі, що питання життя і смерті людини у юридичному (законному) сенсі – це й ті категорії, які лежать, з одного боку у юридичній площині, з іншого – у природно соціально-правовій.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Аналізуючи численні наукові доробки, які присвячені філософсько-правовим проблем розвитку правової антропології, важливо звернути увагу насамперед на те, що в такому ключі, вчені протягом тривалого часу вступають у дискурс навколо схожих але, водночас, семантичних за змістом та ідеєю фундаментальних й одвічних проблем буття феномену права в житті людини/та навпаки через призму: щастя чи свобода?; кооперація чи конфлікт?; тощо. Дослідники-антропологи зазначають, що право складається з тих правил, якими люди керуються в їхньому житті, і які надають право на примус у випадку не додержання. Таким чином, в антрополого-правовому сенсі, відмічається, що саме свобода як універсальна здатність людини робить право і можливим і необхідним (необхідне обмеження свободи). Право, з одного боку, обґрунтовується тим, що воно є індикатором, який робить свободу можливою, і, з другого – тим, що захищаючи її від небезпеки, заважає трансформації свободи у свавілля [6, с.62, 63]. Звісно, усі ці питання об'єднуються феноменом життя та перебувають у правовому, соціальному полі. З іншого боку, ці питання ведуть до роздумів про «право» на позбавлення життя, а, власне, прояву характеру ре соціалізації права.

В Україні, феномен «граней права» були предметом дослідження представників одеської правничої школи («Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції», 2012р.), де під час наукового пошуку дослідники звернули увагу на правову гармонію через призму аксіологію права, східноєвропейських та західноєвропейських традицій, юридичної антропології, міфів позитивного права, культури, мовного простору, інформаційної функції права, принципів правового мислення тощо [1, с.7–220].

Дослідники права з точки зору біоетики також не визначились щодо спільно єдиного підходу до питань «життя» та його меж. *До прикладу*, серед останніх досліджень. Я.О.Триньова, переймаючись проблемами біоетики кримінально-правового забезпечення протидії злочинності (монографія, 2019р.), приходить до висновку, що одним із шляхів розв'язання біотичних проблем

у кримінальному праві є необхідність встановлення кримінально-правової охорони життя людини з 15 дня розвитку ембріона людини; обмеження абсолютизації життя людини за певних обставин (йдеться можливість позбавлення життя іншої людини на її прохання – ейтаназія, ортаназія); у сфері трансплантології за її позицією слід залишити презумпцію «незгоди» тощо [9, с.413, 413]. Щоправда, інтерес проблеми викликаний у дослідниці тим, що нею підмічено, що на сьогодні, зусилля позитивізму в постмодерному праві та концепцією антропоцентризму в життєдіяльності сучасної цивілізації, поставили людство на грань самознищення. Яскравим показником цього феномену на її думку є неконтрольовані відкриття небезпечного знання та способи скористатись його результатами. Небезпечні знання, з її позиції, це ті знання, які випереджають у своєму розвитку обізнаність людства, перевірені практикою, чим на її думку і викликають тимчасовий соціально-правовий дисбаланс [9, с.5].

Не вдаючись у полеміку «небезпечності», «соціального дисбалансу», чи то потреби «контролю» за знаннями та «практики», або ж, питанням «свободи» та «щастя», «кооперації» чи то «конфлікту», ми, в контексті біотичних проблем бачимо насамперед питання антропологізації соціального права зумовленого постмодерном та сюрреалізмом, які й потребують певного наукового осмислення в межах філософсько-правового дискурсу.

Мета дослідження полягає у тому, щоб осмислити феномен життя людини в ході дискурсу факторів його ресоціалізації з постмодерністської точки зору. Вирішення цього питання надасть можливість з'ясувати не стільки на стану права, його цінності для суспільства, скільки найбільш чітко визначити епоху права.

Виклад основного матеріалу. Ведучи дискусію про «життя» його темпоральні грані та взаємозв'язок у постмодерні із ре соціалізацією, варто зорієнтуватись на понятійно-сутнісний апарат цих понять.

Так, у філософському словнику термін «філософія життя» інтерпретується із тим, що життя було проголошено основним принципом філософствування. Мислитель Бергсон з цього приводу вважав мозок механічним знаряддям, завдяки якому мозок здатен пізнати лише закостенілі, мертві форми, а саме ж життя, не досягається за допомогою понять. Індивід, у його тілесному, психо-чуттєвому інтелектуальному проявах є ірраціональним, рухливо-плинним цілісним багатоманіттям. Автентичне розуміння життя досягається лише в акті інтуїції, зокрема, завдяки індивідуальному переживанню цього акту. Тому Бергсона з погляду на концепцію «філософія життя» орієнтувався на те, що вона прагнула повернути втрачену довіру до чуттєвого світосприйняття, в якому реальність постає у простих, інтуїтивно-ясних, самоочевидних формах світоспоглядання [11, с.676]. Водночас, світ розглядається у становленні, але, на відміну від апофеозу творчості Бергсона, Ніцше зображує його як вічний колообіг. Проблематика життя зміщується із космічно-споглядального до волюнтаристського, праксеологічно-ціннісного виміру філософії культури. Витоки духовної кризи європейської культури вбачаються у надмірному захопленні раціональним аполлонівським світосприйняттям та забуттям діонісійського прагнення до переживання повноти життя. Щоб повернути духовне здоров'я європейській культурі, проголошується нігілістичне гасло радикальної «переоцінки усіх цінностей». Світлі міфу про вічне повернення буття втрачає абсолютний вимір [11, с.676].

Варто звернути увагу на те, що термін «темпоральність» (від англ. tempo — часові особливості), у вільній Інтернет енциклопедії визначається як певний специфічний взаємозв'язок моментів часу і часових характеристик, динаміка змін тих явищ і процесів, якісна особливість яких зумовлена соціокультурною специфікою людського існування; часова сутність певних явищ [10], та очевидно й феноменів. Отже, життя людини завжди зумовлюється часовим еквівалентом, що визначається його тривалістю.

Сам же «постмодернізм», з філософської токи зору, визначається насамперед як назва постсучасної соціокультурної формації і одночасно як філософська течія, теоретичне значення якої полягає у спростуванні раціоналізму у всіх його можливих іпостасях, враховуючи соціальні проєкції [12, с.363].

Водночас, у юридичній енциклопедії зазначається, що під соціальними правами слід розуміти права людини та громадянина у соціальній сфері, що полягають у набутті соціальних благ, володінні, користуванні й розпорядженні ними та їхньому захисті або вчиненні певних дій у цій сфері. З поміж інших, до таких прав віднесено й право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Об'єктом виступає певне благо, що передбачене нормою права (соціальна виплата, соціальна послуга, медична допомога, соціальна пільга тощо) [17, с.560]. Водночас,

соціальне право тісно пов'язана із соціологією права, оскільки предметом останньої є право та суспільство. В сферу його предмету входять: соціальна дія права у суспільстві, питання соціалізації та ресоціалізації людини, правової поведінки у суспільстві; соціальних чинників впливу на правову поведінку і право; ефективності законодавства тощо [17, с.561].

Право на життя у цивілістиці віднесено до питання особистих немайнових прав. Воно характеризується насамперед як первинне, основоположне та невід'ємне від особи носія немайнове право, у якого відсутній економічний зміст [14, с.23, 24, 29].

У цивілістичному сенсі, супутником феномену життя людини завжди є юридична категорія правосуб'єктність, а точніше – правоздатність (здатність мати права, і такі за часту набуваються з народженням) та дієздатність (набуваються фізичною особою із досягненням певного віку юридичні можливості у реалізації тих чи інших прав та обов'язків, а також, можливість нести відповідальність за їх невиконання). З поміж видів правоздатності, деякі вчені виділяють фантомну правоздатність [16, с.149]. Суть її зводиться до того, що під нею розуміється певний комплекс прав, які має зачата та не народжена дитина. До речі, це передбачено й в ЦК України (абз.2 ч.2 ст.25). А зокрема, визначається, що дитина, яка перебуває в утробі матері перебуває під цивільною охороною. Це означає, що зміст такої охорони стосується й темпоральних граней життя дитини, окреслюється межами заборони на можливість переривання вагітності.

В.І. Бобрик, досліджуючи життя як об'єкт цивільно-правової охорони, пропонує виділяти такі способи втручання в особисте життя, як от: загальної заборони втручання в особисте життя; дозволяється втручання в особисте життя, крім випадків, коли встановлюється спеціальний правовий захист окремих проявів особистого життя; та, – третій спосіб – гнучкого механізму визначення правомірності (неправомірності) втручання в приватне життя фізичної особи, основою якого є низка критеріїв такого визначення (насамперед йдеться про «шкалу правомірності») [4, с.149].

Академік Р.А. Майданик (у співавторстві із Б.А. Пермяковим) виділяє деякі особливості втручання у приватне життя особи на прикладі того, що медичне втручання як до пацієнта, який перебуває у притомному стані, допускається із волі лікаря у разі загрози життю або особливо небезпечному стану здоров'я [2, с.284]. Тобто, акцентується увага стосовно права на безпеку особи/людини, безпеку її життя і здоров'я як найвищої соціальної цінності держави (ст.3 Конституції України). Тут, варто звернути увагу на такий акцент: не – смерті (!), а життя людини (Я.М.).

Г.В.Анікіна, досліджуючи питання смерті як цивільно-правової категорії відмічає, що «смерть природну – таку що настала в наслідок паталогічних змін в організмі, хоч і відносять до абсолютних подій, проте не можна з упевненістю говорити про те, що природна смерть ніяким чином не залежить від людської волі і діяльності» [3, с.170].

Найбільш яскравим прикладом є питання темпоральних граней життя людини у контексті застосування евтаназії, що пов'язана із певними складнощами соціального, медичного та психологічного характеру. Усі ці проблеми так чи інакше охоплюються проблемою соціалізації, а точніше відсутності такої, тобто, проявляються внаслідок тих впливу на особу тих факторів, коли особа асоціалізується завдяки їх зовнішньому чи то внутрішньому перебігу в житті людини. Це може бути певний соціальний статус, похилий вік особи, соціальні та фінансові негаразди (розлучення, відсутність дітей, неблагополучна родина, відсутність такої, самотність), відсутність здоров'я, певний психічний стан особи, відсутності належної якості життя людини тощо. Ці та інші проблеми соціального права ніби підштовхують людину до прийняття іншого вибору – реалізації суб'єктивного права на позбавлення її життя.

Тут слід задатись питанням: так що таке право, яка його функціональна роль в житті однієї людини, суспільства, держави?

Слід звернути увагу на й те, що термін соціалізація розуміється як певний процес, який пов'язаний із входженням індивіда в соціальне середовище через засвоєння норм, ідеалів, цінностей і т. п. Такий процес триває протягом усього життя. Виділяють деякі стадії: до трудова та після трудова [13]. Отож, у випадку відсутності процесів входження або втратою їх ментальною людиною «втрачає світ в мініатюрі» (за К.Г. Юнгом – Я.М.), *адже втрачається свідомо установка на добробут, благо, а вслід за цим доцільність – втрачається цінність життя як блага*. Відтак, феномен евтаназії пояснюється вже не процесом, а станом асоціалізації людини у соціальному житті, в якому вона перебуває в силу різних причин. Правом яке втратило можливість забезпечити охорону благ, стабільність та навіть порядок. По суті – воно не стільки не спрацювало у певній

мірі стосовно збереження життя людини, скільки надало можливість уявити цінність права у припиненні життя людини.

Відомий мислитель Еріх Фромм віднайшов проблемні питання саме в деструктивній поведінці людини, а агресивність в її неволі. Зокрема, Е.Фромм аналізуючи симптоми жорсткості та деструктивності зазначає, що хоча у всіх культурах наявний той факт, що в житті люди рятуються від загроз або боротьбою або ж втечею, жорсткість та деструктивність у більшості випадків залишаються на такому рівні, що їх пояснення за допомогою «вроджених» пристрасей не можуть нікого переконати. На відміну від первіснообщинних суспільств, у цивілізаційних соціальних системах деструктивна тенденція домінує над миролюбною [15, с.173, 174].

З філософсько-правової точки зору, темпоральні грані життя якраз можуть слугувати факторами втрати сенсу, через обмаль часу на реалізацію чи то споживання певних благ від життя, користь у суспільстві. Чи є природним такий стан, і яка роль (функція) права?, – прогностична, регулятивна, безпекова, охоронна?

На нашу думку, варто звернути увагу не стільки на соціальні межі втручання суспільством чи то окремою людиною у межі життя іншої людини, скільки вказати на вияв/викрив/ феномену «права на смерть», як антропологічного, постмодерністського аспекту прояву виразу аномалії самого права. Аномальність права є вже не деструктивним феноменом права, скільки пояснює його природу меж на раціональність. З іншого боку, демонстрування підходу до радикального переосмислення феномену життя в його аксіологічному та онтологічному аспекті, власне – все це – вже подається та постає у сюрреалістичному вимірі права.

Так до чого тут сюрреалізм, як категорії естетики? Насамперед не тому, що сюрреалізм є своєрідною інтерпретацією/ілюстрацією психоаналізу, але й тому, що саме у ньому виражається «процес пригнічення інстинкту, який призводить до панування абстрактних символів, які поступово повністю знижують живий досвід, відчуття життя. До того ж, піднесення такого інстинкту перетворює людину до дитячого світосприймання, вона живе радісно, без турбот, ідей, без боротьби» [7, с.366]. Право у такому сенсі сприймається символічно, без глибокого його функціонального осмислення, адже є символом, системою певних вербальних знаків [5, с.373]. Вербальність таких знаків при втраті аксіологічної установки життя закодовані, вже у протилежному – його припиненні.

З іншого боку, сюрреалізм – «людина не може знайти місця серед страховиськ що її оточують» (С.Далі) [7, с.366]. Сюрреалізму притаманна і алогічність. *До прикладу*, коротко охарактеризувати вияв сюрреалізму з позиції Арто, який намагався «правдиво зобразити сни», у яких вимальовувались тяжіння до злочинів, еротичні думки, варварство, химери, утопічний смисл буття, навіть канібалізм виявився б не у вигляді ілюзій та припущень, а в їх прихованому світі [7, с.366]. Сюрреалісти свідомо ігнорують й часові ознаки своїх творів («мертвий годинник»). Водночас, у п'єсі «Носорог», Іюнеско продемонстрував перетворення людей на носорогів. Крізь ускладнену символіку, драматург донести до глядача більш ніж конкретну ідею: служіння громадським цілям та інтересам робить з людини однотипний та тупоголовий табун [7, с.366].

Браян Таманага, відомий американський юрист та вчений, помітив схожу конструкцію у висловлюваннях про демократію Платоном та Арістотелем, які вважали її потенційною владою неосвіченого і бездарного натовпу, що може піддатися спокусі й піти за демагогом. Вони зазначали, що вона приводить до того, що всі члени суспільства стають однаковими [8, с.17], що є не припустимим. Разом з тим, не вдаючись у тонкощі та сучасний стан демократичного розвитку, навряд чи можливо погодитись повністю, окрім зв'язку процесу становлення демократії із сюрреалізмом, як химерним уявленням про порядок.

Звідси виникає очевидний зв'язок із реалістичністю кінця модернізму як справедливості та кінця цінності людини. Чому постмодернізм? А саме тому, що постмодернізм за своєю суттю у праві «...наслідує критику західної традиції раціональності і виступає як певний проект права... постулати: розуміння мови як такої, конститує реальність; відмова розуму в універсальності, всеосяжності та спроможності пізнати свою структуру та межі; акцент на відсутності однозначності та абсолютності смислу мовних висловлювань; перевага ірраціональності та несвідомого у поведінці людей; ірраціоналізація бюрократії як наслідок раціоналізації політики; обмежень свободи людини в умовах демократії... Відповідно настановами постмодерністської рефлексії права є: позбавлення права об'єктивності, визначеності та стабільності; тлумачення права як способу встановлення владних відносин шляхом їхньої вербальної містифікації; розуміння легітимності права як ідеологічної фікції; відсутність кореляції між верховенством

права, правовими інстинктами та свободою, рівністю та справедливістю; заперечення можливості досягнення розумом об'єктивного знання Смерть людини як автора та суб'єкта історії, а також автора та творця юридичних текстів ... людина померла, існують лише знаки. Кінець права настане раптом, коли всі істоти цього світу закінчать розповідати свої історії.» [6, с.594, 595, 596].

Таким чином, насамкінець, варто задатись питанням стосовно того, що на сьогодні, дійсно, темпоральні межі життя людини пізнаються не інакше як до певної міри у призмі постмодернізму права, відображають грані права та не права. Все це пов'язане із соціальними факторами, факторами соціального ризику та соціалізацією. Постмодернізм права, у такому аспекті надає можливість уявити причини припинення традиційного розуміння сенсу та цінності життя людини як невід'ємного та абсолютного блага, а також другою місця людини як основоположного її потенціалу у державі у соціокультурному сенсі.

Водночас, розвиток прав та свобод в царині права на життя, права на особисте життя людини, нівелює її обов'язок відстоювати її життя, позбавляє державу основного гаранта цього життя, а соціум – обумовлюється соціальною байдужістю, як проявом деформації правосвідомості. З іншого боку, такий підхід вказує на домінування не природнього закону, а, скоріш, квазі-емоційного стану людини пов'язаного із припиненням сенсу пропонованого правом простору, як блага та сенсу права.

Висновки. Отож, як наслідок, варто прийти до певних висновків. Ресоціалізація права характеризує постмодернізм права як сюрреалістичний вияв відношення людини до права на життя.

Класичний прояв постмодернізму права, можливо споглянути в контексті реконструкції права, у якій: (а)людина, як учасник правового (юридичного) процесу конструюється дискурсом права, що націлений на аналіз усіх тих феноменів, які впливають на інтерпретацію юридичних текстів, факторів, що формують образ права, його реальність; (б)водночас, на цьому тлі виникає необхідність кардинальної перебудови та переосмислення фундаментальних засад та цінностей права, переосмислення правового порядку, його системи та механізму, що пов'язано із проявом фрагментарності, багатогранності та нестабільності права, відсутність правової визначеності, не збігання її із правовою реальністю; (в)суб'єкт права привертає до себе увагу у постмодерністському сенсі тим, що саме у нього, як головного творця права, відсутні цілісні уявлення про право, а також і тим, що у нього відсутній вибір/свобода/воля, а такі чесноти як згода та наміри – є неможливими. По суті, це вказує на необхідність звернення детальнішої уваги на антропологічну конструкцію права. її архітектоніку, заради пошуку виходу із стану кризи права обумовленої станом постмодерну права, а власне – трансформацією аксіологічної та онтологічної його суті в контексті права на життя та права на смерть.

Антрополого-правові підходи у роздумах стосовно аксіології «свободи» VS «щастя» уявляються у тому, що для людини, «право на свободу» не може бути ціннішим «права на щастя», а «конфлікти» за «кооперацію». До певної міри це відображається в різних країнах у їхній соціальній політиці. При чому, рівень розвитку права повинен бути врахований за станом визнання державою поколінь прав людини за нею. Методологічно, це має очевидно й те пояснення, що зазначені кореляти характеризуються поглинанням більш ширшого поняття менш ширшим, а також, стадійністю взаємопов'язаних процесів. Отож, «щастя» та «кооперація», як фрагменти вияву певної стадії конфлікту та певного його завершального етапу, є нічим іншим як наслідком циклічного завершення конфлікту задля отримання свободи від тягара спричинених цим же конфліктом, породжених втратою функції свободи. Це дає підстави констатувати і те, що щастя та кооперація є виразом того рівня свободи, яка і тільки може давати прояв «чистоти права». У таких обставинах тільки й може існувати право, власне – діяти. Проте зовсім не навпаки. Водночас, конфлікти та свобода завжди функціонально спрямовані на наслідки для права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції: монографія/ [Ю.М. Оборотов, В.В. Завальнюк, В.В. Дудченко та ін.]; за заг.ред. Ю.М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2012. 492с.
2. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ.посібник. 2-ге вид., перероб та доповн./ за заг.ред. Р.А. Майданика. К.: Юстиніан, 2010. 1008с.
3. Анікіна Г.В. Смерть фізичної особи як юридичний факт. *Університетські наукові записки*. 2008. № 4. С. 166-170. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_4_32.

4. Бобрик В.І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони: Монографія/ Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України. Київ – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 208с.
5. Балинська О.М. Семіотика права: монографія / О.М. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
6. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т.2 Філософія права/ редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац.акад.прав.наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац.юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 1128с.
7. Левчук Л.Т. Естетика: Підручник/ Л.Т. Левчук, Д.Ю. Кучерюк, В.І. Панченко; За заг.ред. Л.Т. Левчук. К.: Вища шк., 1997. 399с.
8. Таманага Браян. Верховенство права: історія, політика, теорія/ Прекл. з англ. А. Іщенко. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 208с.
9. Триньова Я.О. Біоетика кримінально-правового забезпечення протидії злочинності: монографія/ Я.О. Триньова. Харків: Право, 2019. 536с.
10. Темпоральність – це... /значення терміну. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>.
11. Філософський енциклопедичний словник /В.І.Шинкарук та ін.; НАНУ, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. К.: Абрис, 2002. 742с.
12. Сайтарли І.А., Іщенко О.М., Приятельчук А.О. Нариси з сучасної філософії: Навчальний посібник для магістрів та здобувачів супеня доктора філософії/ І.А. Сайтарли, О.М. Іщенко, А.О. Приятельчук (за ред.академіка НАН України Л.В. Губерського). К.: «ВАДЕКС», 2016. 370с.
13. Соціологія: навч. посібник/А. А. Герасимчук; Ю. І. Палеха, О. М. Шиян. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 254с.
14. Стефанчук Р.О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав у Цивільному праві України. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. 170с.
15. Фромм Э. Анатомия человеческой директивности/ Эрих Фромм. Пер. с нем. и англ. Запорожье: Биг-Пресс, 2012. 488с.
16. Цивільне право України: підручник/ За ред. проф. Бошицького Ю.Л., Шишки Р.Б., (кер.авт.кол.), Загальна частина. К.: Видавництво Ліра-К, 2014.760с.
17. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол) та ін.: К.: «Укр.енцикл.», 1998. Т.5: П–С. 2003. 736с.

УДК 349.3

Сайнецький О.П.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано специфіку перспектив подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні. Сформульовано перелік тенденцій подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні. Розкрито зміст і значення кожної з них.

Ключові слова: тенденції, правове регулювання, систематизація, соціальне законодавство, соціальне право.